

Järjestystä vai itsehallintoa?

Vallan käsite Suomen hallitusmuotokeskustelussa 1918

IISA RÄSÄNEN

ABSTRACT
Order or
Autonomy?
The Concept of
Power in the
Finnish Constitu-
tional Debate of
1918

Different possibilities of organizing the government of a newly independent state were thematized in the Finnish constitutional debate of 1918. In such a context various understandings of the concept of power were used as instruments of political struggle. Above all, democracy and firm governmental power were such nominations, possession of which was fought over. Both monarchists and republicans tried to adopt these concepts as their private weapons by interpreting their meanings and opposites in different ways. This article thematizes the constitutional debate as a linguistic-political struggle in its historical context by concentrating on different interpretations of power. It provides a new political understanding of the debate when compared to the traditional reading, which concentrates on dates, speakers and events instead of speeches and the use of language.

Vuonna 1917 Suomi oli julistettu itsenäiseksi tasavaltana, mutta sisällissodan jälkeen monet voittajista vaihtoivat puolta. Alettiin vaatia perinnöllistä monarkkia Suomeen. Kysymys hallitusmuodosta jakoi tynkäeduskunnan porvarilliset kansanedustajat kahteen leiriin. Hallitusmuotokeskustelussa 1918 otettiin kantaa, millaisten periaatteiden mukaan vasta itsenäistyneen maan poliittinen järjestelmä organisoitaisiin. Eduskunnassa väännettiin kättä monarkian ja tasavallan paremmuudesta. Keskustelu jäsentyi kamppailuksi perinnöllisen monarkian ja vaalijärjestelmän välille.

Keskustelun alussa monarkistit olivat niskan päällä: heitä oli enemmistö porvarillisen tynkäeduskunnan edustajista, ja etenkin hallitus oli monarkistinen. Lopulta tilanne kuitenkin päättyi tasavaltalaisen hallitusmuodon säätämiseen 1919. Tämä ratkaisu johtui ennen kaikkea tapahtumista muualla maailmassa. Saksan tappio ensimmäisessä maailmansodassa merkitsi rat-

kaisevaa käännettä. Suomalaiset monarkistit olivat kiinnittäneet linjansa Saksaan, he halusivat saksalaisen prinssin Suomen valtaistuimelle. Maailmansodan voittajavaltiot kuitenkin vastustivat Suomen suuntautumista Saksaan, eikä Suomen vasta itsenäistyneenä valtiona ollut viisasta jättäytyä alttiiksi voittajien epäsuosiolle. Haluttiin mieluummin säätää sellainen valtiomuoto, jonka voittajat voisivat hyväksyä. (Paasivirta 1957, 248-250; Itsenäistymisen vuodet 1917-1920 3, 185-186, 189; Lindman 1968, 272-274, 278, 308-309.)

Tässä artikkelissa tutkin niitä perusteita ja sitoumuksia, sekä niitä kielellisiä strategioita, joita käyttäen tasavaltaa ja monarkiaa legitimoitiin. Tutkimus keskittyy vallan käsitteen ympärille. Hallitusmuotokeskustelussa puna-rotiin eri vaihtoehtoja, millainen valta perustettaisiin uuden valtion pohjaksi. Vallan ymmärtäminen eri tavoin tarjosi mahdollisuuksia legitimoida eri hallitusmuotoja. Keskityn niihin

käsitteellisiin sitoumuksiin, joita tasavaltalaiset ja monarkistit¹ tekivät perustellessaan ajamansa hallitusmuodon paremmuutta. Analysoin hallitusmuotokeskustelua nimenomaan vallan käsitteen ympärillä käytyjen nimitys- ja merkityskamppailujen valossa.

Kysymyksenasettelu on sikäli skinneriläinen, että tarkastelen hallitusmuotokeskustelua nimenomaan puhetekoina omassa historiallisessa kontekstissaan. Tutkin tasavaltalaisten ja monarkistien puheita retorisisina siirtoina siltä kannalta, millaisia asioita tuossa kontekstissa oli mahdollista ja viisasta tematisoida, millaisia erottelua tehtiin, millaisia olivat monarkistien ja tasavaltalaisten ajattelu- ja näkemystavat sekä kuinka nämä näkyivät vallan käsitteellistämistavoissa. Tutkin vallan eri tulkintojen retorisen käytön poliittista relevanssia tietyssä debatussa. (Skinner 1988b, 252, 274.)

Koska valtapuheen erot tasavaltalaisten ja monarkistien välillä näyttävät löytyvän vallan käsitteellistämisen tasolla, pääsen huomioimaan myös vallan käsitteen erilaisia merkityshorisontteja. Minkä tyyppisiä asioita voi käsitteellistää puhumalla vallasta?

Monarkistit ja tasavaltalaiset pitivät molemmat tärkeänä lujaa hallitusvaltaa. He olivat kuitenkin eri mieltä, kuinka tämä päämäärä saavutettaisiin. Vallan käsite oli tasavaltalaisten ja monarkistien operationaalisenä välineenä. Tasavalta ja monarkia jäsenyivät toistensa vastakäsitteiksi eri tavoin tulkittujen lujan hallitusvallan ja kansanvallan suhteen sekä sen mukaan, millaisia asioita niiden vastakäsitteiksi kulloinkin asetettiin.

Vallan käsitteeseen keskittyminen auttaa välttämään harhaanjohtavia ja yksioikoisia tulkintoja, jotka kiinnittävät luja hallitusvalta -argumentin monarkisteihin ja kansanvallan tasavaltalaisiin. Erotukseksi tästä traditionaalisesta näkemyksestä hallitusmuotokeskustelusta (ks. esim. Itsenäistymisen vuodet 1917- 1920 3) tässä artikkelissa nousee esiin keskustelun

poliittisuus. Kyse ei ole monarkistien ja tasavaltalaisten välisestä mustavalkoisesta vastakainasettelusta, vaan erot ovat moniulotteisia ja yhtenevyksiäkin löytyy.

Operatiivinen valta-analyysi avaa myös uudenlaisen näkökulman valtaan. Arkipuheessa vallan käsitettä käytetään ikään kuin olisi yleisesti tunnettua ja kiistatonta, mitä vallalla tarkoitetaan. Valta on itsestään selvä nimitys asioille, joiden sisältöjä ei ole tapana kyseenalistaa – eikä niitä jokapäiväisessä kielenkäytössä tarvitsekaan alinomaa pohtia. Kuitenkin vallan käsite on äärimmäisen kiistanalainen ja elävä, koska sitä käytetään niin yleisesti. Juuri kiistanalaisuutensa takia valta on tärkeä politologisen analyysin kohde, sillä vallan merkityksillä sopivasti pelaamalla käsitettä voidaan käyttää samassa debatussa puolustamaan ja vastustamaan keskenään ristiriitaisia näkemyksiä. Vallan käsitteellä voi politikoida. Tässä artikkelissa tematisoin vallan käsitteen poliittista potentiaalia.

Artikkelin aluksi tutkin eduskunnan pöytäkirjoista lainattujen tekstikatkelmien valossa, kuinka monarkistit ymmärtävät lujan hallitusvallan ja kansanvallan ja kuinka he käyttävät eri merkityksiä argumentaatioissaan. Tämän jälkeen perehdyn tasavaltalaisten tulkintoihin näistä käsitteistä. Lopuksi esitän joitakin yhteenvetäviä ajatuksia monarkistien ja tasavaltalaisten argumentaatiostrategioista sekä vallan eri merkityshorisonteista tässä keskustelussa.

Monarkistien luja johtaja

Vuoden 1918 “kapinan” jälkeen sekä monarkistit että tasavaltalaiset argumentoivat lujan hallitusvallan nimissä. Sillä saataisiin aikaan kuri ja järjestys. Valta nähtiin ulkoapäin tulevana ja määräävänä tekijänä, johon kuitenkin liitettiin myös tuottava elementti: vallassa on oleellista sen aikaansaama järjestys. Monarkistien mukaan vain kuninkaan valta voi olla tarpeeksi lujaa saamaan aikaan järjestyksen:

Tällaisten kokemusten jälkeen on vahvan hallitus- ja yleensä valtiovallan luominen ehdoton vaatimus. Se on myös tarpeen, jotta työrauha palaisi ja jotta kävisi mahdolliseksi saada korjatuiksi ne melkoiset vauriot, joita sota on aiheuttanut ja jotka ovat maata ja kansaa suuresti köyhdyttäneet. Se on niin-

¹ Tässä artikkelissa puhun monarkisteista ja tasavaltalaisista ikään kuin ne olisivat homogeenisia ryhmiä. Monarkistien ja tasavaltalaisten sisäisiä fraktioita ei nosteta esiin, koska painopiste on näiden pääryhmittymien välisissä näkemyseroissa.

ikään tarpeen luottamuksen herättämiseksi maan tulevaisuuteen sekä omien kansalaisten keskuudessa että myös ulkomailla. Vahvan valtiovallan luominen ja ylläpitäminen on epäilemättä helpommin saavutettavissa monarkkisen kuin tasavaltaisen hallitusmuodon kautta. Monarkkinen hallitusmuoto takaa myös, paremmin kuin tasavaltainen, johdonmukaisuutta valtiovallan käytössä, samoin kuin se on omiaan, niin paljon kuin ihmisten kesken on mahdollista, asettamaan korkeimman valtiovallan pitäjän yläpuolelle päivän puolueriitojen ja puoluepyyteiden. Tasavaltainen hallitusmuoto, määrääjän päästä valittavine presidentteineen, tuo mukanaan, jos presidentillä on jotakin todellista valtaa, suurta epävarmuutta valtioelämään, mikä etenkin pienelle ja uhatussa asemassa olevalle kansalle voi käydä kohtalokkaaksi. Järjestyksen ja levollisuuden palaamiseksi maahan sekä valtioelämän saattamiseksi jälleen eri aloilla säännölliseen uomaansa on välttämätöntä, että hallitusvaltaa ja valtiovaltaa yleensä harjoitetaan sillä lujuudella ja johdonmukaisuudella, minkä ainoastaan monarkkinen valtiomuoto voi turvata. (Paasikivi 12.6.1918, 1244.)

Paasikivi liittää lujan hallitusvallan siihen, että valtiovallan pitäjä on “puoluepyyteiden” ja “puolueriitojen” yläpuolella. Tällainen valta on muita ulkoapäin hallitsevaa, kuriapitävää ehdontonta valtaa. Se on suvereenia jakamatonta valtaa, johon ei liity valtataisteluja tai kiistoja toiminnan päämääristä. Kuninkaan valta on ylhäältä tulevaa yksiselitteistä ja kiistatonta johtajuutta (vallasta kiistattomana johtajuutena Russ 1994, 204-205). Kuningas on valtansa ansiosta muiden yläpuolella, ja voi yksin hallita. Vallan peruskomponenttina on legitiimi hallintasuhte (Russ 1994, 252).

Nimenomaan yläpuolella olemiseen liittyy myös ajatus, että lujalla hallitusvallalla onnistutaan toteuttamaan haluttuja tarkoituksia. Suvereeni valta poistaa konfliktit ollessaan ainoa päättävänä tahona. Näin saadaan aikaan järjestys, kun epävarmuus ja kiistat tukahdutaan. Luja valta palauttaa työrauhan, ja sen avulla käy mahdolliseksi korjata sodan aiheuttamat vauriot. Luja valta on teleologista: sillä toteutetaan tarkoitettuja päämääriä. Kuninkaan suvereenia valtaa ei niinkään nähdä muita alistavana valtana, vaan oleellista siinä on tuotta-

va elementti; järjestys ja rauha saadaan aikaan nimenomaan johdonmukaisella vallankäytöllä. Valta ohjaa asiat säännölliseen, hallittuun ja toivottuun uomaansa vastakohtana erisuuntiin tempoilevalle ja riitaiselle puolueiden taistelulle. Luja valta on oma jakamaton kokonaisuutensa, se on kuninkaan käytössä oleva instrumentti. Valta nähdään integroivana koheesivoimana, joka yhdistää ja pitää yhteisön koossa, organisoii ja hallitsee sitä. (Vallan ja järjestyksen suhteesta ks. Russ 1994, 65, 67-68, 78, 81, 99, 143, 217.)

Järjestyksen takaava luja valta vastaa Hobbesin ajatusta pakkoa käyttävästä suvereenista Leviathanista, jonka varaan perustetaan *commonwealth*. Siinä missä monarkistit katsovat yhden järjestysvallan lähteen poistavan eripuraisuuden, puolueiden taistelun ja vastakkaisien intressien yhteentörmäyksen, poistaa yksi ylimmän vallan lähde Hobbesin mukaan sotatilan ja takaa rauhan. (Hobbes 1992, esim. 9-10, 88-89.)

Sen lisäksi, että lujaa hallitusvaltaa tarvitaan erityisesti korjaamaan sisällissodan vauriot, on valtiovalta monarkisteille myös juuri itsenäistyneen maan tulevaisuuden tae. Luja valta herättää “luottamusta” niin maan sisällä kuin ulkomaillakin. Luja valtiovalta nähdään siis Suomen itsenäisyyden säilyttämisen ja vahvistamisen välineenä. Tavoitteena on luoda ajallisesti pitkäkestoinen ja vakavasti otettava valtioyksikkö, joka ei joutuisi muiden armoille, ja joka pystyisi myös itse hallitsemaan omat sisäiset asiansa. Lujan hallitusvallan nähdään täyttävän nämä tavoitteet. Valta on pitkäikäisen yhteisön ja yhteisön pysyvyyden perusta (Russ 1994, 302, 307).

Kuningas kansan yhdistäjänä

Monarkistien konseptioon lujasta hallitusvallasta liittyy myös ajatus, että kuninkaan henkilö yhdistää kansan. Itse asiassa kuningas edustaa koko kansan tahtoa vastakohtana puolueiden “itsekkäille pyyteille”. Nämä “puoluepyyteet” erotetaan kansanvallasta. Edellisessä lainauksessa Paasikivi reagoi tasavaltalaisten pyrki- myksiin valjastaa kansanvalta yksityiseksi aseekseen. Samaa linjaa jatkaa Bergroth seuraavassa sitaatissa. Monarkistit eivät anna tasavaltalaisten yksin ratsastaa kansanvaltaisuuden ar-

gumentilla. Tulkitsemalla kansanvallan merkityksen omiin intresseihinsä sopivalla tavalla he kääntävät kansanvaltaisuuden ideaalin puhumaan omasta puolestaan. Monarkistit pyrkivät saamaan kuninkaan vallan näyttämään hyväksyttävältä kansanvallan näkökulmasta.

Veljesviha, puolueriidat ja itsekkäiset pyyteet ovat pirstaleille repineet meidän kansamme. Me tarvitsemme nyt, jos milloinkaan, lujaa hallitus- ja järjestysvaltaa, jonka puitteissa Herran pelko palaa kansamme, itsenäisyytemme säilyy ja lujittuu, puoluekiihko ja veljesviha asettuu, mielet tyynyvät, kansan siveellinen taso nousee, terveellinen kehitys, niin henkinen kuin aineellinenkin, tulee mahdolliseksi ja todellinen kansanvaltaisuus kasvaa. Tätä ei tasavaltainen hallitusmuoto mielestäni meille takaa, sillä se tarjoaa kiitollista maaperää puoluepyyteille ja epäterveelliselle mielenkuohulle. Presidentti on, kuten kaikki tiedämme, aina puoluemies, suurimman puolueen valitsema ja sen palvelija.... On aivan luonnollista, että presidentti puoluemiehenä kokoo ympärilleen puolueensa johtohenkilöt, uskoen heille paljon vaikutusvaltaa. Näin voi helposti syntyä sietämätönkin harvainvalta, mikä orjuuttaa muita kansanryhmiä.... Meidän ainoana pelastuksenamme on mielestäni se, että Suomesta muodostetaan perustuslaillinen kuningaskunta.... Kuningas ei ole minkään yksityisen puolueen vaan koko kansan palvelija. Hallitsijassaan löytävät kansan kaikki kerrokset turvaa ja oikeutta. (Bergroth 7.8.1918, 1840)

Kuningas edustaa kansakunnan kokonaisuuden etua. Tässä näkyy rousseaulainen yleistahdon ihanne vastakohtana fraktioille tai puolueiden erityisintresseille (Rousseau 1762, esim. 207). Monarkistit uskovat, että sisällissodan erimielisyyksistä huolimatta tällainen kansan kokonaisuuden yhteinen intressi on löydettävissä. Tarvitaan vain puolueiden yläpuolelle kohoava koko kansaa edustava vallankäyttäjä, jolloin päästään todelliseen kansanvaltaan. Valta nähdään jälleen lujana, tyynnyttävänä ja tietoisia päämääriä suvereenisti toteuttavana hallitsemisena. Puhuttaessa järjestysvallasta otetaan päämäärien toteuttaminen eksplisiittisesti vallan ensisijaiseksi kriteeriksi. Tällaista valtaa ihailaan. Se kuvataan ”todelliseksi kansanvaltaksi”, ja se liitetään omiin joukkoihin tai pre-

feroituun hallitusmuotoon. Toisaalta kuningasta nimitetään myös ”koko kansan palvelijaksi”. Tällä viitataan siihen, että kuningas ei ole ylivaltainen hallitsija. Sen sijaan luja hallitusvalta legitimoidaan sillä, että edustaessaan koko kansan intressiä kuningas sekä hallitsee että palvelee kansaa.

Veljesviha, puolueriidat ja itsekkäät pyyteet ovat vastakkaisia todelliselle kansanvallalle, jolloin valta on jotakin suvereenia, yksimielistä ja jakamatonta. Todellinen kansanvalta on itse asiassa ylivaltaa, joka kuitenkin legitimoidaan ajatuksella yleistahdosta. Tätä kansan kokonaisuuden tahtoa edustamaan ajatellaan tarvittavan yksi johtaja, kuningas. Kuninkaassa henkilöityy kansakunta yhtenä subjektina. Kansan kokonaisuuden yksi tahto ja voima saadaan aktualisoitumaan kuninkaan persoonassa. Kuningas tyynnyttää sisäiset konfliktit, sillä hänessä ”löytävät kaikki kansan kerrokset turvaa ja oikeutta”.

Kun vuoden 1918 alun sotaan viitataan puhumalla veljesvihasta, puolueriidoista ja itsekkäistä pyyteistä, se nähdään ennen muuta veljessotana. Tällöin korostuu ajatus kansan yhtenäisyydestä, joka ääritilanteessa tulee revityksi rikki, ja eri intressit alkavat taistella keskenään ”yhteenliittävän keskustan” (P. Virkkunen 7.8.1918, 1824) puuttuessa. Juuri tällaista sisällissotaa estämään tarvitaan kuningas lujana ja kansaa yhdistävänä johtajana, joka ”asettaa puoluekiihkon” ja palauttaa todellisen kansanvaltaisuuden.

Sen sijaan tasavaltaista vaalijärjestelmää epäillään. Monarkistien mukaan vaalit vain turhaan kiihottavat kansaa, ne aiheuttavat puolueitaistelua. Presidentti ei voi ilmaista kansan yksimielistä tahtoa ollessaan ”puoluemies” ja altis puolueiden vaikutukselle. Presidenttiä ei pidetä kuninkaan kaltaisena riippumattomana vallankäyttäjänä, jossa voisi personifioitua kansan kokonaisuus. Presidentti ei voi saavuttaa lujaa hallitusvaltaa *Herrschaftin* mielessä, eikä myöskään kansanvalta toteudu. Monarkistit arvostelevat tasavaltaa vaalisysteemiin sisältyvän muutoksen aspektin vuoksi:

Tasavaltainen hallitusmuoto, määräjän päästä valittavine presidentteineen, tuo mukanaan, jos presidentillä on jotakin todellista valtaa, suurta epävarmuutta valtioelämään

mikä etenkin pienelle ja uhatussa asemassa olevalle kansalle voi käydä kohtalokkaaksi. (Paasikivi 12.6.1918, 1244.)

Tasavallassa jouduttaisiin säännöllisin väliajoin tilanteeseen, jossa johtaja olisi valittava uudelleen. Järjestelmästä puuttuisi jatkuvuus, eikä se takaisikaan lujaa perustaa uudelle valtiolle.

Eroja tai mahdollisuutta esittää erilaisia näkemyksiä julkisessa keskustelussa sekä vaaleihin liittyvää systemaattisen muutoksen mahdollisuutta ei pidetä demokratian oleellisina komponentteina. (Vaalisysteemiin liittyvästä muutoksesta Palonen 1997, 36.) Pikemmin niitä karsastetaan, ja demokratia tulkitaan kirjaimellisesti kansan vallaksi. “Todellisella kansanvaltaisuudella” viitataan Suomen kansaan omana yksikkönään. Suomen tuoretta itsenäisyyttä pyritään legitimoimaan sillä, että suomalaiset kuvataan yhtenä kansana, eli reaalisena muista irrallisena yhteisönä. Tuo kansa nähdään siinä mielessä subjektina, että sillä kokonaisuutena voi olla ja myös tulee olla valtaa itsenäisyyden tai toimimisen oikeuden mielessä. Kuninkaan henkilöityminen on monarkisteille tae siitä, että valta on kansan kokonaisuuden itsenäisyyttä eikä minkään yksittäisen fraktion “harvainvaltaa”. Itsenäisyytenä kansanvalta erotetaan myös ulkoapäin tulevasta ylivallasta. Tällä viitataan ennen muuta takaisin Venäjän vallan alaisuuteen joutumisen uhkaan.

Monarkistien käsitteellinen innovaatio on siis siinä, että lujaan valtaan yhdistetään kansanvalta. Lujaan hallitusvaltaan liittyvää tuomitsevaa ylivallan sävyä häivytetään ja sen tilalle otetaan käsitys yksituumaisesta koko kansan tahdosta, kansanvallasta yleistahdon mielessä. Kuninkaan valta “todellisena kansanvaltana” merkitsee kansanvallan käsitteen sovellusalan laajentamista. Kansanvallan piiriin voidaan lukea kansan ulkopuolisen hallitsijan valta. Näin kansanvallalla voidaan legitimoida kuninkaan valtaa. Skinnerin termin monarkistit noudattavat innovatiivisen ideologin ohjelmaa lanseeratessaan kansanvallalle uuden tulkinnan (Skinner 1988a, 112).

Vastustajasta puhuttaessa käytetään vallasta pejoratiivisia denotaatioita. Nämä merkitykset liittyvät esimerkiksi valtaan, joka käy muiden

yli illegitiimisti alistaen tuottamatta järjestystä tai muita toivottavia päämääriä. Bergroth asettaa kansanvallan vastakäsitteeksi harvainvallan, jonka hän katsoo “orjuuttavan muita” (7.8.1918, 1840). Siinä missä kansanvaltaan kytketään yleistahdon ihanne ja sitä kautta valta voidaan tulkita kansan vapaudeksi, on harvainvallassa muiden alistamisen sävy: valta kuuluu vain harvoille ja muut jäävät sen alaisiksi. Orjuuttamisen nähdään lietsovan eripuraa, jolloin järjestyksen päämäärää ei saavuteta.

Harvainvallassa on mukana vallanjaon, valtataistelun ja eri valtaryhmittymien mahdollisuus, weberiläinen *Machtanteil* ja *Machtverteilung* (Weber 1989, 506). Valta ei olekaan suvereenia ylintä johtajuutta, sitä ei monopolisoi kukaan, vaan vallalle ovat tyypillisiä useat agentit. Tällaista valtaa ei nähdä teleologisena järjestyksen takaajana, vaan se tuo konflikteja ja arvaamattomuutta. Tällainen valta siis tuomitaan jyrkästi. Kuningasvaltaa sen sijaan nimetään eksplisiittisestikin “kansanvaltaisuuden kypsyneimmäksi ilmaukseksi”:

Täällä on työntöä, mutta täällä kaivataan työrauhaa. Täällä on kansan voimaa, mutta se ikävoi yhteenliittävää keskustaa.... täällä etsitään kansallisen elämän kohottajaa ja yhdistäjää.... Tämän takia kansa pyytää kuninkuutta ja kuningasta.... Kuninkaan vaatimus on nykyhetkenä kansanvaltaisen käsityksen kypsynein ilmaus. Kansa tuntee ja tunnustaa, että se kansanvaltaiselle hallitusmuodolle tarvitsee kuninkuuden huipun. Sentähden se tahtoo perustaa kuninkaallisen kansanvallan. (P. Virkkunen 7.8.1918, 1824.)

Kuninkuuden takaama “yhteenliittävä keskusta” on kansanvaltaisuuden huipentuma. Se että kansa huomaa pyytää kuningasta, on osoitus kansan kypsydestä. Tällä viitataan siihen, että eripuraa ja epäjärjestyksen sijaan kuningas pystyy takaamaan kansakunnan yleistahdon toteutumisen.

Oleellista kansanvallassa on myös, että kansa itse esiintyy toivovana subjektina. Kuningasta ei aseteta maalle vastoin kansantahtoa, vaan yleistahdon mukaisesti rousseaulaisessa hengessä (Rousseau 1762, esim. 205-206).

Se että vallasta puhutaan huippuna tai keskustana korostaa sitä, että valtaan eivät liity taistelu tai keskenään kilpailevat ryhmittymät ja vaihtelevat valtaosuudet. Valta on yksi ja ja-

kamaton. Kun kuningas vallanpitäjänä sijoitetaan keskustan tai huipun kaltaisiin strategisesti ratkaiseviin paikkoihin, vallan nähdään merkitsevän ratkaisevan roolin monopolisointia vain yhdelle. Näistä paikoista on mahdollista suunnata muiden toimia ja johtaa. Kuninkaan katsotaan johtavan kansan kohti yhtenäisyyttä.

Kuninkuus kansanvallan huippuna merkitsee myös, että monarkistit eivät tyydy vain vaatimattomasti esittämään syytä, miksi monarkiakin on kansanvaltaa. Pikemminkin kuninkaan valta esitetään itsetietoisesti ylivertaisen kansanvaltaisena. Monarkistien käsitteellinen innovaatio kansanvallan ja lujan hallitusvallan yhdistämisestä avaa huikaisevia näköaloja, jotka vievät paljon pitemmälle kuin alkuperäinen ajatus. Näitä tarkoittamattomia seurauksia Virkkunen käyttää hyväksi puheessaan siirtämällä vuorostaan kuninkuuden hyvinä pidettyjä puolia – kuten yhden johtajan ja huipun ajatuksen – kaudistamaan kansanvaltaakin.

Tasavaltalaisten kansanvalta ja luja hallitusvalta

Tasavaltalaisetkaan eivät tohdi argumentoida esimerkiksi suoran kansanvallan nimissä tai erilaiset intressit huomioivan liberaalin demokration puolesta. Hekin liittyvät kansanvaltakonseptioonsa ulkoapäin tulevan lujan yhtenäisen vallan denotaation. Monarkistit ovat sisällissodan jälkeen käsitteellistäneet lujan hallitusvallan niin vahvasti ainoaksi järjestystä tuovaksi tekijäksi, että tasavaltalaiset ovat joutuneet altavastaajan rooliin. Hekin joutuvat puolustamaan tasavaltaista valtaa juuri järjestystä tuovana tekijänä monarkistien petaamassa keskusteluasetelmassa. Pärjätäkseen monarkistien asettamalle haasteelle ja kyetäkseen argumentoimaan monarkistien luomassa järjestyksen kehikossa tasavaltalaiset puolestaan kehittävät käsitteellisen innovaation. Näin he onnistuvat liittämään järjestystä tuottavan lujan hallitusvallan juuri tasavaltaan:

[K]un Suomen kansa... on koko olemukselleen kansanvaltainen, niin se haluaa pitää myös hallituksen niin lähellä kansaa, kuin suinkin mahdollista. Tasavaltainen järjestelmä nojaa välittömästi kansaan, sillä sen tahdon määrääjänä varmimmin tulee olemaan täten kautta aikojen kansan valitsema hen-

kilö neuvonantajineen. On aivan luonnollista, että tällaisen kauhean kansalaissodan jälkeen on lujan hallitusvallan kaipuu kansassamme suuri. Mutta juuri sen vuoksi täytyy ottaa kansan keskuudessa oleva mieliala huomioon. Mutta luja hallitusvalta voidaan luoda käsitykseni mukaan juuri tasavaltaiselle pohjalle.... Ne, jotka ovat lähteneet Suomen tasavallan lipun alla taisteluun, ovat lujan hallitusvallan vankkoja vartijoita. (Kallio 12.6.1918, 1258.)

...kuultakoon kansan ääntä, sillä ainoastaan se hallitus on luja sekä sisään- että ulospäin, jonka takana on kansa. (Pykölä 13.6.1918, 1283.)

Tasavaltalaiset kääntävät monarkistien asetelman toisin päin. Heidän mukaansa luja hallitusvalta siis toki on tarpeen. Sen saavuttamiseksi vain tarvitaan tasavaltaista hallitusmuotoa, joka “nojaa välittömästi kansaan”. Näin tasavaltalaiset argumentoivat voimakkaasti myös kansanvallan nimissä. Taka-ajatus on, että monarkia olisi tässä suhteessa tasavallalle vastakkainen: siihen ei liity kansanvaltaa sen paremmin kuin järjestystäkään. Kansanvallan mukana puuttuisi myös luja hallitusvalta.

Myös se mitä tasavaltalaiset ymmärtävät kansanvallalla, poikkeaa monarkisteista. Kansanvalta tulkitaan kansansuvereenisuudeksi. Kansa postuloidaan yhteisölliseksi subjektiksi tai toimija-entiteetiksi, jolla katsotaan olevan yksi ja yhtenäinen tahto. Myös tasavaltalaiset lähtevät liikkeelle rousseaulaisesta yleistahdon ajatuksesta. Kansanvallan tai kansan suvereenin tahdon nähdään kuitenkin toteutuvan edustuksellisuuden periaatteen mukaisesti vaalijärjestelmässä, kun kansa valitsee haluamansa johtajan. Kansanvalta on siis johtamista kansan tahdon mukaisesti. (Kansansuvereenisuudesta Pulkkinen 1989, 141.)

Erotukseksi monarkisteista tasavaltalaisille on tärkeää, että kansa itse valitsee. He korostavat monarkisteja enemmän itsehallintoa kansanvallan kriteerinä. Siinä missä monarkisteille on tärkeintä yksimielisen suvereenin tahdon toteutuminen, niin tasavaltalaisille kansanvalta onkin kansan autonomisuutta kantalaisessa mielessä (Kant 1981, 16-17, 20, 26-27, 34), johon yhdistyy edustuksellisuuden ajatus. Kansanvalta toteutuu välillisesti vaaleissa. Tämän mukaisesti kansanvaltana pidetään kansan itse

valitseman presidentin valtaa eikä esimerkiksi vallanjakoon perustuvaa parlamentarismia.

Kun kansa valitsee johtajansa, ylin valta on kansalla sekä strategisen ratkaisevuuden että toiminnan mahdollisuuden mielessä. Kansanvalta takaa kansalle mahdollisuuden toimia subjektina tekemällä valintoja, ja johtajan valitseminen on tyypiltään strategista toimintaa. Se asettaa reunaehdoja muulle myöhemmälle toiminnalle. Se millainen johtaja valitaan, vaikuttaa myöhemmin tehtäviin ratkaisuihin.

Tämä kansanvaltakonseptio kytkee vallan subjektuuteen. Jo terminologisella tasolla yhteys vallan ja subjektin välillä on selvä: kansanvalta on muodostettu genetiivillä yhdyssanaksi. Kyse on vallasta, joka kuuluu jollekin, joka omistetaan. Valta on dispositionaalista, se on toimijan yksipuolinen ominaisuus. Valta nähdään toimijan attribuuttina eikä esimerkiksi toimijoiden välisenä suhteena (vallasta attribuuttina ja relaationa Russ 1994, 176-177). Vallan ja subjektuuden suhde näkyy myös siinä, että valta nähdään aktorin toimintaan (valitsemiseen ja johtamiseen) liittyvänä. Kansanvallalle postuloidaan omistaja-entiteetiksi kansa. Hallitsijan fyysinen persoona on kuitenkin kansan tahdon määrääjänä. Niinpä myös tasavaltalaisilla yksituumaista kansantahtoa edustamaan tarvitaan yksi johtaja, presidentti, jonka siis tulee olla kansan valitsema. Järjestelmä “nojaa välittömästi kansaan”, kun kansa itse valitsee johtajansa.

“Kansan äänen kuulemiseen” ja siihen, että “kansan on hallituksen takana” sisältyy ajatus, että kansan tahdon tulee olla hallitsemisen ohjenuorana. Tämä voluntaristinen valtakonseptio kytkee vallan subjektuuteen siten, että tuon subjektin tahto eli tässä tapauksessa kansan tahto, on kansanvallan kriteerinä.

Tasavallan ideaalina ei pidetä esimerkiksi kansan välitöntä autonomiaa suoran demokration mielessä eikä erilaisten intressien edustamiseen tähtäävää liberaalia demokratiaa, joka pyrkisi takaamaan erilaisille vähemmistöillekin mielipiteen vapauden (Pulkinen 1989, 143). Tasavaltalaisille riittää ajatus siitä, että presidentti valtion johtajana saa kansan kannatuksen. Se että kansan tuki ja luottamus saadaan, varmistetaan vaaleilla. Niissä katsotaan mitattavan kansan kokonaisuuden tahto tai “mieliala”. Tässä mielessä valta ei liity välittömästi

autonomisen subjektin toimintaan, vaan se tulkitaan voluntaristisemmin käyttäen kriteerinä kansan tahtoa.

Kansa on aktuaalisen toimijan, hallitsijan, valitsija, tuomari ja tukija. Kansanvalta merkitsee mahdollisuutta vaikuttaa strategisesti mutta epäsuorasti toisen aktorin toimiin. Kansanvalta tuo kansalle mahdollisuuden kontrolloida hallitsijan toimia. Myös tässä mielessä valta ymmärretään strategisesti: se suuntaa toimintaa kriittisistä pisteistä olematta itse aktuaalista toimintaa.

Kansanvallan oloissa hallitus “pidetään niin lähellä kansaa kuin suinkin mahdollista”. Tällöin valta nähdään sentralistisena fyysis-spatiaaliosuudessa mielessä, valta keskittyy hallituksen lähipiiriin. Tämä sopii ajatukseen suvereenista, yhtenäisestä vallasta. Ytimessä oleva valta on spatiaaliosuudesta: keskuksella on tilallisessa mielessä erityisrooli. Valta sijaitsee keskitetysti tässä merkittävässä paikassa. Valta ei ole hajallaan eri paikoissa, eikä se sijaitse huomattomissa tai rutiinimaisissa tiloissa. Ytimessä oleva valta symboloi hyvin tasavaltalaisten näkemystä, jonka mukaan kansanvalta on jakamatonta valtaa, joka voi tuottaa järjestyksen suvereenisti.

Kansan luottamukseen perustuu ajatus, että presidentin valta nähdään myös lujana valtana. Tasavaltalaiset nimittäin kääntävät monarkistien argumentin lujasta hallitusvallasta päällelleen ja ottavat sen käyttöön omana aseenaan. He väittävät, että juuri ja vain kansan luottamus voi taata lujan hallitusvallan.

Tähänkin valtakonseptioon liittyy, että valta tulee myös ulkoapäin *Herrschaftin* mielessä, kun edustuksellisuuden ajatuksen mukaisesti kansanvalta kanavoituu presidentin vallaksi. Tarvitaan presidentti kansalle ulkopuolisena vallanhaltijana. Hän pystyy pitämään kansan kurissa ja herran nuhteessa, jolloin saadaan aikaan järjestys ja luja hallitusvalta kapinan jälkeisiin rikkirevittyihin oloihin. Oleellista on siis kuitenkin, että pystyäkseen luomaan lujan hallitusvallan presidentin on nautittava kansan luottamusta. Kansan on oltava hallituksen takana, jotta hallitusvalta olisi luja.

Implisiittisesti viitataan siihen, että “kauhean kansalaissodan” oleellisena syynä oli, ettei “kansan keskuudessa olevaa mielialaa” otettu huomioon. Lujaa hallitusvaltaa ei saatu aikaan,

kun hallittujen hyväksyntä puuttui. Tasavaltalaisille tämä on se epäkohta, joka uudella hallitusmuodolla tulisi korjata, jotta saataisiin aikaan rauha ja järjestys ja vältettäisiin levottomuudet.

Edustuksellista vaalijärjestelmää ei arvosteta sen temporaalisen luonteen takia tai siksi, että sen nähtäisiin perustuvan muutokseen (vaaleista, temporaalisuudesta ja muutoksesta Palonen 1997, 36). Sen sijaan vaalien nähdään legitimoivan presidentin vallan kansan silmissä, jolloin saadaan aikaan luja valta. Monarkisteista poiketen tasavaltalaiset eivät tematisoi muutoksen aspektia vaalijärjestelmän olennaiseksi puoleksi. Tasavaltalaiset pyrkivät välttämään vaaleihin liittyvästä muutoksesta puhumista, koska he eivät halua lyödä tasavaltaan epävarmuuden leimaa. Sisällissodan jälkeisessä vastataitenaistyneessä Suomessa muutokset nähdään nimittäin mahdollisina epäjärjestyksen ja levottomuuden siemeninä, ja tämän takia tasavaltalaiset mieluummin vaikenevat vaalijärjestelmän tästä piirteestä.

Itsehallinto versus itsevalta

Rinnastaessaan kansanvallan itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen tasavaltalaiset näkevät vallan omaa toimintaa mahdollistavana tekijänä. Valta tukee itsenäistä subjektuutta eikä alistaa:

Onhan tasavaltainen hallitusmuoto se, jota kohti historiallinen kehitys yleensä kulkee. Siihen kansat pyrkivät, sitä kiinteämmin, kun itsetietoisemmin he uskaltavat luottaa omiin voimiinsa. Tätä uskoa puuttuu niiltä, jotka eivät uskalla jättää kansaa sen omien miesten hallittavaksi, vaan etsivät siihen tuntemattomia miehiä merten takaa.... Riippumattomaan kansanvaltaiseen itsenäisyyteen ehdottomasti kuuluu myös riippumattomuus erinäisistä kuningashuoneista.... Tuoreimpänä yksinvallan muotona on kansan mielessä keisarius, mutta sen puolesta ei nyt tuki meillä kohonne yhtään ääntä, sellaisesta monarkkiasta sai Suomi enemmän kuin kyläkseen. Vieras ja vastenmielinen on siis yksinvalta kansalle kaikissa muodoissaan.... (Haapanen 12.6.1918, 1259.)

Ajatus kansanvallasta kansansuvereenisuutena ja kansan autonomisuudesta tulee tässä esiin entistä selkeämmin, kun "kansan omat miehet" ovat niitä, joiden tulisi hallita. Myös se, että

Haapanen puhuu riippumattomuudesta, vahvistaa autonomisuuden sävyä tässä valtakonseptiossa. Muista riippumaton kansanvalta on kansan itsenäisyyttä. Vastakäsitteeksi itsenäistä toimijuutta konstituovalle vallalle Haapanen asettaa "vieraan ja vastenmielisen" yksinvallan. Hänen mukaansa yksinvalta on vapaudelle vastakkaisista, se käy muiden yli ja alistaa ja kahlitsee näitä. Tässä näkyy kaksijakoinen tapa ymmärtää valta, jota hyödyntämällä Haapanen politikoi: ylistävät merkitykset liitetään omiin joukkoihin ja tuomitsevat vastustajaan.

Se että tasavaltalaiset tuomitsevat kuninkaan vallan yksinvaltana, näkyy seuraavastakin:

Päällystö ja johto on tietenkin ollut tarpeen ja välttämätön, mutta tämä on vain tuore esimerkki sitä väitettä vastaan, että tällaisen kapinan uusiutumisen varalta tarvitaan yksinvalta. Yhtä tuore esimerkki tämä myöskin on siihen väitteeseen, että tarvitaan yksinvalta sen varalta, jos venäläiset mahdollisessa tulevaisuudessa yrittäisivät valloittaa takaisin Suomea. Minä olen varma, että siinä tapauksessa on Suomen kansa taas yhtenä miehenä puolustamassa vapautta, tarvitsematta selässään yksinvaltiaan ruoskaniskuja. Kansalle vieraan hallitsijan täällä ollessa saattaisi pian tulos olla päinvastainen. Tuskinpa löytyisi kansan syvissä riveissä sitä uhratuvaisuutta, joka nyt näyttäytyi, jos tuonne sotaan hallitsijan mahtisanalla komennettaisiin....Jos nyt hallitus ja eduskunta laativat itsevaltaisen hallitusmuodon, on se mielestäni isku vasten kasvoja suurimmalle osalle Suomen kansasta ja etenkin vapaussodan sankareille. Uskottiin eduskunnan yksimieliseen päätökseen joulukuun 6 päivästä, jolloin se julisti Suomen tasavallaksi, ja tässä uskossa on moni kortensa maamme vapauden turvaamiseksi kantanut.... Nyt sama hallitus ja eduskunta heti päästyään vapaaksi tarjoaa vapauttajilleen – kuningasta.... mihin joutui se todellinen kansanvalta, jota läksimme pelastamaan punakaartilaisien käsistä? (Pykälä 13.6.1918, 1282.)

Tasavaltalaisten mielestä kuningasta ei tarvita sen paremmin takaamaan sisäistä järjestystä kuin itsenäisyyttä ulospäinkään. Kuninkaan valta nähdään vain alistavana yksinvaltana, jolla ei saada aikaan positiivisia vaikutuksia. Kuninkaan yksinvaltaa kuvataan "ruoskaniskuksi kansan selässä" ja "mahtisanalla komentamiseksi", jolloin siihen liitetään ulkoinen väkival-

ta ja pakko. Sitä nimitetään myös itsevallaksi. Tämä tuo valtaan absolutistisen sävyn ehdottoman kuuliaisuuden vaatimuksen mielessä ja vallan kyseenalaistamattoman suvereenisuuden takia. Despotiana itsevalta ei perustu lakeihin tai sääntöihin, vaan vain kuninkaan yksityistahoon – rousseaulaisittain yksityistähtö (*volonté particulière*) ottaa lain paikan toiminnan ohjaajana yleistahdon (*volonté générale*) ja yhteisen hyvän sijaan (Rousseau 1762, esim. 184, 192-194). Ilman vapaaehtoista tottelua alistava valta muodostuu tyranniaksi (vallasta ja pakosta, väkivallasta, tottelusta ja tyranniasta ks. Russ 1994, 18, 38). Yksinvalta asetetaan vastakkaiseksi kansanvallalle vapauden tai autonomian mielessä. Yksinvalta on vastakkaista sille, että kansa toimii itse.

Tasavaltalaiset eivät usko pakottavan vallan saavan aikaan toivottua vaikutusta, vaan tavoite voi kääntyä vastakohtakseen. Kahlitseva ja pakottava valta tuomitaan myös kontrafinaalisuutensa takia. Valtaan fyysisenä voimana ei liity moraalista auktoriteettia, kansa ei koe velvollisuudekseen totella. Tällöin lujaa hallitusvaltaa ja edelleen järjestystä ei itseasiassa muodostukaan, vaikka niitä tavoitellaan (moraalisen velvollisuuden puuttumisesta Russ 1994, 35).

Vallan vastakäsitteitä

Valta-kantaisilla yhdyssanoilla voidaan ilmaista vallan käsitteen vastakkaisia ominaisuuksia. Puhumalla kansanvallasta, yksinvallasta tai harvainvallasta saadaan esiin erilaisia denotaatioita siitäkkin huolimatta, että näissä kaikissa tapauksissa valta nähdään subjektille kuuluvana. Valta saa eri merkityksiä sen mukaan, millaiselle subjektille se kuuluu, millainen ominaisuus se on ja millainen suhde on subjektin ja mahdollisen objektin välillä.

Kansanvallassa ja yksinvallassa ilmenee valtakäsitysten kaksi tyypillisesti toisilleen vastakkaista linjaa: yksinvalta toimintaa rajoittavana ja muita hallitsevana tai määrävänä valtana, valtana muiden yli, ja kansanvalta kansan autonomisena toiminnan mahdollisuutena, itsehallintona ja muista riippumattomana itsenäisyytenä. Kansanvalta ja harvainvalta vastakäsitteparina taas tematisoi toisaalta vallan suvereenina ja yksisubjektisena hallitsemisena ja toisaalta sille vastakkaisena kiistelynä, eri ryhmit-

tymien valtataisteluna, harvojen kamppailuna vallasta sen sijaan, että kansakunnan kokonaisuuden yksituumainen ”mieliala” otettaisiin huomioon ja presidentti tai kuningas käyttäisi suvereenia valtaa kansan nimissä.

Luja hallitusvalta puolestaan ei liity vallan omistavaan subjektiin. Oleellista on vallan suhde päämääriin ja toimintaan: valta on teleologista, toivottuja tavoitteita toteuttavaa suvereenia hallitsemista. Valta yhdistetään pikemmin tietäntyyppiseen toimintaan, eli suvereeniin hallitsemiseen, joka tuottaa järjestystä, kuin siihen subjektiin, jolle valta kuuluu. Tämän vallan tyyppin vastakäsitteenä ei ole toisen tyyppinen valta, vaan pikemmin vallattomuus² tai anarkia, jolla viitataan epäjärjestykseen.

Siinä missä monarkisteille on tärkeää suvereenin ja lujan hallitusvallan takaaminen yhdistettynä yksituumaiseen kansanvalttaan, argumentoivat tasavaltalaiset kansan itsehallinnollisen autonomisuuden nimissä, joka todellisenä kansanvaltana takaa myös järjestyksen ja hallitut olot. Tasavaltalaiset ja monarkistit pelaavat vallan erilaisilla merkityksillä ja tulkintoilla. He valikoivat, millaisia nimiä annetaan sellaiselle vallalle, joka kuuluu ”meille” ja toisaalta ”niille”. Käsitteellisiä innovaatioita käytetään tietoisesti hyväksi, jotta negatiivinen ”leimaava” terminologia saataisiin liitettyä vastustajaan ja positiivinen ”lippusanasto” omiin joukkoihin (Klein 1989, 18).

Monarkistit ja tasavaltalaiset pyrkivät saamaan preferoimansa hallitusmuodon sopimaan yhteen järjestelmällisen ja suvereenin hallitsemisen ja kansanvallan ideaalien kanssa; kansanvalta ja luja hallitusvalta ovat nimityksiä, joiden omistajuudesta kamppaillaan. Monarkistit ja tasavaltalaiset kehittävät niille erilaisia merkityksiä, joilla he onnistuvat liittämään termit omaan hallitusmuotoonsa. Monarkistit muuttavat kansanvallan kriteereitä puhuessaan kuninkaan vallasta ”todellisena kansanvaltana”. Tasavaltalaiset taas muuttavat lujan hallitusvallan tulkintaa asettamalla itsehallinnon lujan hallitusvallan kriteeriksi ulkoapäin tulevan ylival-

² Tätä vallan lajia ei tosin tematisoitu tässä artikkelissa, mutta yhtä kaikki sekin esiintyy hallitusmuotokeskustelussa.

lan sijaan.

Klassisen retoriikan termein monarkistit ja tasavaltalaiset käyttävät *paradiastole*-trooppia (esim. Skinner 1991, 13; Palonen 1996, 155). Vastustettavan hallitusmuodon ominaisuudet käännetään likeisen paheen kielelle. Monarkin lujasta hallitusvallasta tulee Tasavaltalaisten argumentaatioissa yksinvaltaa, joka onkin vastakkaista kansanvallalle. Nyt ylhäältä tuleva yksi tahto kuvataan paheena, eikä arvostettavana koko kansan valtana. Tasavaltalaisten kansanvalta taas kääntyy monarkistien kielessä harvainvallaksi, puoluevallaksi, kiistoiksi, eripuraksi ja anarkiaksi, jolloin järjestyksen ja vakauden intressi ei toteudu. Monarkistit eivät näe eripuraisuudeksi käsittämässään tasavallassa kansanvaltaisuutta lainkaan, koska he tulkitsevat itse kansanvallalle asettamiensa kriteerien mukaan, mikä on todellista kansanvaltaa. Näin tasavaltalaisten ajama vaalijärjestelmä voidaan erottaa hyvän kansanvallan kategoriasta. Siitä siirrytään puhumaan paheen kielellä.

Monarkistit ja tasavaltalaiset lukevat ja korostavat eri piirteitä suosimastaan ja syyttämässään hallitusmuodosta. Vallan käsitteen eri ulottuvuuksia hyödyntämällä he onnistuvat ujutamaan valtakieleensä sopivasti joko positiivisia tai negatiivisia konnotaatioita. Tämän vuoksi artikkeli ei pääty vallan määrittelyyn. Valtaa ei ole mielekästä tai edes mahdollista määritellä joko itsehallinnoksi tai lujaksi järjestykseksi. Pikemmin ne molemmat ovat relevantteja tulkintoja tai tapoja ymmärtää valta, kun tutkitaan käsitteen aktuaalista käyttöä hallitusmuotokeskustelussa.

LÄHTEET

- Itsenäistymisen vuodet 1917-1920 3. Katse tulevaisuuteen* (1992). Valtionarkisto, VAPK-kustannus, Helsinki.
- Kant, Immanuel (1981/1795): *Zum ewigen Frieden. Ein Philosophischer Entwurf*. Philipp Reclam Jun. Stuttgart.
- Klein, Josef (1989): Wortschaft, Wortkampf, Wortfelder in der Politik. Teoksessa J. Klein (toim.): *Politische Semantik: bedeutungsanalytische und sprachkritische Beiträge zur politischer Sprachverwendung*, 3-50. Westdeutscher Verlag, Opladen.
- Lindman, Sven (1968): *Suomen kansanedustuslaitoksen historia VI. Eduskunnan aseman muuttuminen 1917-1919*. Eduskunnan historiakomitea, Helsinki.
- Paasivirta, Juhani (1957): *Suomi vuonna 1918*. WSOY,

Porvoo.

- Palonen, Kari (1996): Retorinen käänne poliittisen ajattelun tutkimuksessa. Quentin Skinner, käsittehistoria ja retoriikka. Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino, Tampere.
- Palonen, Kari (1997): Vaalit, demokratisointi ja temporalisointi. James Bryce ja Max Weber politiikan kontingenssista. *Tiede & edistys* 1/1997, 32-47.
- Pulkkinen, Tuija (1989): *Valtio ja vapaus*. Tutkijaliitto, Gummerus, Jyväskylä.
- Rousseau, Jean-Jacques (1977/1762): *Du contrat social*, Seuil, Paris.
- Russ, Jacqueline (1994): *Les théories du pouvoir*. Librairie Générale Française, Paris.
- Skinner, Quentin (1988a/1974): Some problems in the analysis of political thought and action. Teoksessa James Tully (toim.): *Meaning and context*. Polity, London.
- Skinner, Quentin (1988b): A reply to my critics. Teoksessa James Tully (toim.): *Meaning and context*. Polity, London.
- Skinner, Quentin (1991): Thomas Hobbes: rhetoric and the construction of morality. *Proceedings of the British Academy*, 76, 1-61.
- Toiset Valtiopäivät 1917. Pöytäkirjat II. Istunnot 49-101* (1918). Valtioneuvoston kirjapaino, Helsinki.
- Weber, Max (1980/1919): *Politik als Beruf*. Teoksessa *Gesammelte politische Schriften*. Mohr, Tübingen.